

Tunteet analyysissa – Hoitotieteiden käsiteanalyysi tarkastelussa

Anita Nuopponen
Vaasan yliopisto

In nursing science, it is popular to take a single concept as a research object and to establish its contents by using a concept analysis method. Among these concepts are those that have to do with fear, relief, hope and other emotions. They are quite slippery as concepts and it is difficult to pinpoint their essential characteristics. The urge to develop the discipline has led to various concept analysis methods, of which this paper deals with the most frequently referred one presented by Walker and Avant in 1983.

The paper compares the concept analysis method developed by Walker and Avant with concept analysis methods presented in terminology science. As a result, a model for systematic concept analysis method for analyzing various types of concepts from any field and in any context is suggested. The method consists of following phases: defining the goal and delimitation of the domain, creating an overview of the domain, compiling (sets of) material or corpus, elaboration of a preliminary concept system or a framework for further analysis, systematic elaboration of the sets of materials separately, comparison of various sets of material, and conclusions. Apart from analyzing and clarifying the concepts of the domain, a research project may have further goals for which a concept analysis gives only a part of the answer.

Avainsanat: käsiteanalyysi, hoitotiede, terminologinen analyysi

1 Tausta ja tavoite

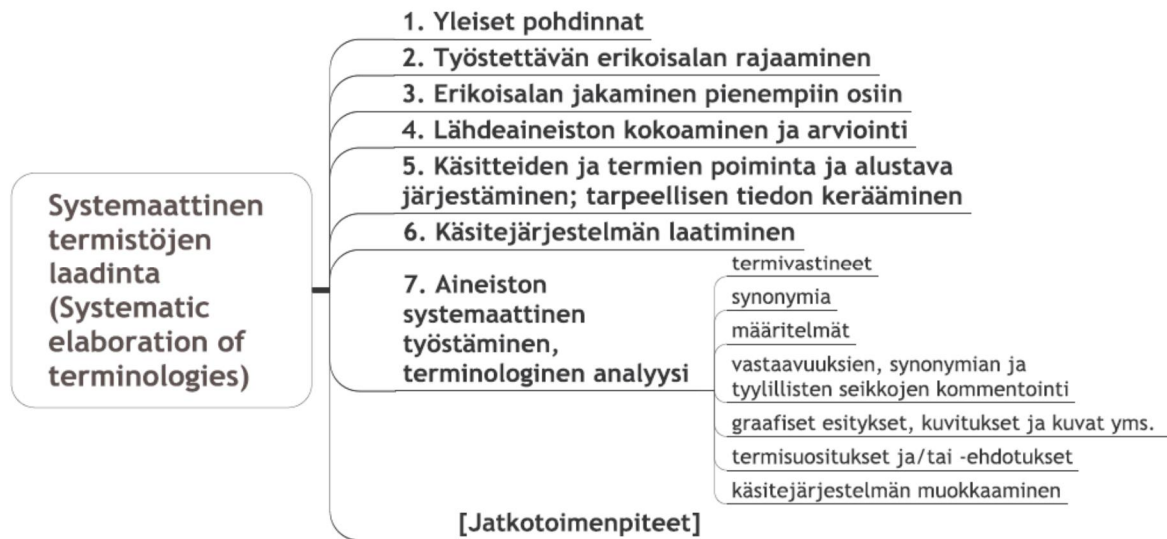
Artikkelin otsikon lähtökohtana on toisaalta VAKKI-symposiumin teema "Kieli ja tunteet" ja toisaalta se, että tarkastelen meneillään olevassa tutkimuksessani hoitotieteessä kehiteltyjä ja sovellettuja käsiteanalyysimenetelmiä. Hoitoalalla on tärkeä tunnistaa tunteet ja tunnetilat, minkä takia hoitotieteilijät ovatkin analysoineet runsaasti erilaisia tunnekäsitteitä ja niiden sisältöä. Muun muassa Whitley (1992) on analysoinut pelon käsitettä ja Benzein & Saveman (1998) puolestaan toivon käsitettä. Toisaalta käsiteanalyysillä ja tunteilla on muutakin yhteistä, sillä eri alojen sekavat ja epäselvät käsitteet aiheuttavat erilaisia tunteita tutkijoille. Olen itse jo pitempään pohtinut esimerkiksi *käsiteanalyysin* käsitettä, eikä siihen ole vielä tarjolla loppuratkaisua.

Meneillään olevan tutkimukseni menetelmällisenä tavoitteena onkin luoda apuvälineitä tutkijoille erilaisten käsitteistöjen selvittämiseen ja kehittämiseen sekä kiteyttää kehitystyön tulos ns. systemaattiseksi käsiteanalyysimenetelmäksi. Muokkaan ja tarkennan sitä

pala palalta aiemmin eri aloilla tehtyjen käsiteanalyttisten tutkimusten ja niissä käytettyjen menetelmien avulla. Edellisessä Vakki-symposiumissa pohdin liiketaloustieteissä käytettyjä käsiteanalyysimenetelmiä (Nuopponen 2009; ks. myös Nuopponen 2010). Lähtökohdan systemaattiselle käsiteanalyysimenetelmälle muodostaa terminologian teoria, jossa korostuu käsitteiden välisten suhteiden ja käsitejärjestelmien selvittämisen tärkeys käsitteitä analysoitaessa (esim. Wüster 1985). Seuraavassa esitän ensin mallin terminologisessa tutkimuksessa käytettävästä analyysimallista, jonka jälkeen käyn läpi yhden hoitotieteissä käytettävistä käsiteanalyysimalleista. Sitten pohdin ratkaisuja erilaisiin analyysiongelmiin ja lopuksi esitän tarkennetun mallin systemaattisesta käsiteanalyysista.

2 Käsitteiden terminologinen tutkimus

Terminologisesta tutkimuksesta otan tarkasteluun Pichtin esittämän mallin (esim. Picht & Draskau 1985; Arntz & Picht 1982) systemaattisten sanastojen laatimiseksi (kuvio 1). Se on varsinaista käsiteanalyysia laajempi, mutta sisältää kuitenkin käsiteanalyysissa tarvittavat elementit, nivoutuuhan käsiteanalyysi osaksi koko sanastonlaadintaprosessia niin, että sitä on vaikea sieltä erikseen erottaa. Mallissa prosessi alkaa yleisillä pohdintoilla tavoitteista, rajauksista, resursseista (1) ja jatkaa työstettävän erikoisalan rajaamisella (2). Erikoisala jaetaan pienempiin osiin (3) ja kootaan lähdeaineisto (4). Samalla poimitaan käsitteitä ja termejä, järjestetään ne alustavasti sekä kerätään tietoa mm. käsitteiden välisten suhteista ja käsitepiirteistä (5). Näin saadun tiedon pohjalta laaditaan käsitejärjestelmä (6), jolla terminologisessa tutkimuksessa usein tarkoitetaan nimenomaan alan käsitteiden välisten suhteita havainnollistavaa graafista esitystä. Seuraava vaihe on varsinainen terminologinen analyysi eli systemaattinen aineiston työstäminen (7). Tällöin selvitetään aiemmin laaditun käsitejärjestelmän avulla systemaattisesti alan käsitteiden sisältö, käsitteiden suhteet niistä käytettäviin nimityksiin, selvitetään saman kielen sisäiset synonyymit, kommentoidaan synonyymien vastaavuuksia ja muokataan määritelmiä aiempien pohjalta tai laaditaan uusia. Jos on kyse sanastosta, jossa on mukana enemmän kuin yksi kieli, tarvitaan määritelmien lisäksi kommentteja vastaavuuksista erikielisten termien välillä.



Kuvio 1. Systemaattinen termistöjen laadinta Pichtin ja Draskaun 1985 mallin pohjalta

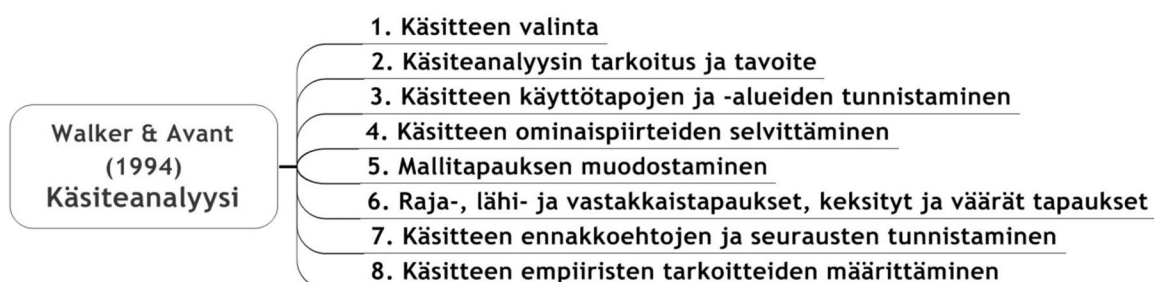
Sanastojen laatimiseen liittyvät myös graafisten esitysten, kuvitusten ja kuvien yms. sekä ensisijaisesti käytettävien termien valinta ja ehdotettavien termien muodostaminen. Viimeisenä varsinaisena terminologisen analyysin vaiheena on aiemmin laaditun käsitejärjestelmän modifiointi systemaattisen analyysin yhteydessä tehtyjen huomioiden pohjalta.

Kun varsinainen analyysi on suoritettu, seuraavat terminologisen sanaston julkaisemiseen liittyvät vaiheet. Tämän jälkeen malli kuvaa terminologisen sanaston laatimisen käytäntöä. Jos viimeisen vaiheen jättää pois samoin kuin jotkin muut nimenomaan sanastonlaadintaan liittyvät ohjeistukset, on tämä prosessikuvaus monikäyttöinen. Sovellettaessa mallia muihin tarkoituksiin, on oleellista tiedostaa se, mitä varten se on alun perin luotu.

3 Walkerin & Avantin malli hoitotieteiden käsitteiden analyysissa

Hoitotieteissä on runsaasti erilaisia käsiteanalyysimenetelmiä, joista käsitellen tässä Walkerin ja Avantin 1990-luvun alussa kehittämää menetelmää. Se nojaa vahvasti käsiteanalyysimenetelmään, jonka John Wilson esitti 1963 kirjoittamassaan (lukion) oppikirjassa *Thinking with concepts*. Walkerin ja Avantin menetelmä on ensimmäisiä hoito-

tieteessä esitetyistä käsiteanalyysimenetelmistä ja toimii pohjana muille myöhemmille menetelmille. Se on kaikesta kritiikistä huolimatta eniten käytetty käsiteanalyysimenetelmä hoitotieteissä ja sitä sovelletaan myös sen ulkopuolellakin. Walkerin ja Avantin (1994) menetelmän vaiheet (kuvio 2) eivät ole toisiaan seuraavia, vaan pikemminkin toisiinsa limittyviä, kuten he korostavat. Seuraavaksi selostan vaiheet läpi kuvion 2 mukaisessa järjestyksessä.



Kuvio 2. Käsiteanalyysin vaiheet Walkerin ja Avantin käsiteanalyysimenetelmässä

1) Käsitteen valinta. Hoitotieteissä käytetyissä menetelmäkuvauksissa otetaan lähtökohdaksi usein yksi käsite, esim. *yksinäisyys* tai *ahdistus*. Tosin juuri tätä lähestymistapaa on kritisoitu alan tutkimuksessa ja vaihtoehtojakin on tarjottu (esim. Haase, Leidy, Coward, Britt & Penn 1993).

2) Käsiteanalyysin tarkoitus ja tavoite. Hoitotieteissä tutkittavaksi otettavien käsitteiden nimitykset toimivat usein myös yleiskielen sanoina. Tällöin jokaisella ihmisellä on niille oma merkityksensä, mutta niitä käytetään myös termeinä hoitotieteen alalla. Tosin alan sisälläkin niillä on hieman eri sisältöjä eri yhteyksissä, eli käsitteet eivät aina vastaa toisiaan, vaikka niillä on sama nimitys. Tällainen epätarkkuus aiheuttaa ongelmia sekä tutkimukselle että käytännön hoitotilanteelle. Nämä seikat tuodaan usein esiin alan käsiteanalyysitutkimuksissa. Käsiteanalyysi nähdään hoitotieteessä toisaalta teorian kehittämisen välineenä: jotta voitaisiin kehittää tieteenalaa ja sen tutkimusta sekä sille teorioita, täytyy alan keskeiset käsitteet ottaa analysoitavaksi. Toisaalta pyrkimyksenä on myös selventää kielenkäyttöä käytännön tilanteissa ja auttaa hoitodiagnoosin tekemistä. (Walker & Avant 1994: 38.)

3) Käyttötapojen kartoituksella Walker ja Avant (1994: 40–41) tarkoittavat nimenomaan termin eli kielellisen ilmaisun eri käyttöyhteyksien ja -tapojen selvittämistä mukaan lukien mahdolliset yleiskielen merkitykset sanakirjoissa. He varoittavat rajautumasta vain hoito- tai lääketieteen kirjallisuuteen, koska se saattaisi heidän mukaansa viiennouttaa käsitteen todellisen luonteen (!) ymmärtämistä. Tässä kohtaa he lähtevät itse asiassa analysoimaan käsitteistä käytettyjä kielellisiä ilmauksia fokuoimatta oman alansa käsitteeseen ja sen variaatioihin oman alansa sisällä. Seuraavat Walkerin ja Avantin mallin vaiheet ovat varsinaista käsiteanalyysia. Kaikissa tutkimuksissa, joita kävin läpi, ei niitä kaikkia ole otettu mukaan analyysiin.

4) Käsitteen ominaispiirteiden selvittämiseksi Walker ja Avant (1994: 41–42) neuvovat lukemaan läpi kaikki "käsitteen esiintymät" – tarkoittaen tällä terminä käytetyn ilmauksen (esim. *pelko*) eri esiintymiä – huolella niin moneen kertaan, että niistä alkaa nousta esiin ominaispiirteitä, jotka toistuvat yhä uudelleen. Käsitteen esiintymillä he tarkoittavat terminä käytetyn ilmauksen, esimerkiksi *pelon*, eri esiintymiä.

Taulukko 1. Pelon kriittiset attribuutit (Whitley 1992: 152)

Critical Attributes of Fear
1. There is the presence of an immediate feeling of apprehension and fright.
2. The source or cause of the fear is known and specific in origin.
3. Subjective psychological/behavioral responses are present.
4. Objective psychological/behavior, physiologic, and cognitive responses are present.
5. Fight or flight behaviors are present.

Niistä koostuu luettelo piirteistä, joiden avulla voidaan erottaa tietyn ilmiön esiintymisen muista samanlaisista tai läheisistä ilmiöistä. Tässä vaiheessa jotkut tutkijat ovat rajanneet analysoitavat sanan tai ilmaisun esiintymät vain oman alansa kirjallisuuteen ja lähteisiin, mikä terminologisenkin tutkimuksen kannalta kuulostaa luontevammalta. Esimerkiksi Whitley (1992: 152) kiteyttää nimenomaan oman alansa teksteissä esiintyvät pelon kriittiset attribuutit (taulukko 1). Whitley perustelee rajaustaan sillä, että vaikka hoitotieteessä käytettävän pelon käsitteen muodostumiseen ovatkin vaikuttaneet tärkeimmät ihmisen käyttäytymistä selittävät teoriat, myös hoitoalan itsensä käyttämä

pelon käsite vaatii fokusointia. Tämä ei kuitenkaan sulje pois alkulähteiden jäljittämisen tärkeyttä.

5) Mallitapaus on Walkerin ja Avantin (1994) menetelmässä käytännön esimerkkitapaus, jossa käsite niin sanotusti toteutuu ja joka näyttäisi vastaavan käsitteen ominaispiirteitä. Esimerkkinä tällaisesta on sellaisen tilanteen kuvailu, jossa henkilö oikeasti tuntee pelkoa.

6) Etsittäessä raja-, lähi- ja vastakkaistapauksia sekä keksittyjä ja vääriä tapauksia pyritään edelleen vahvistamaan käsitteen rajaamista. Tällöin esimerkiksi vedetään rajaa pelon ja siihen helposti sekaantuvien tunteiden välillä sekä kartoitetaan sille vastakkaisia tunteita. Hoitotieteen tutkimuksissa ei aina lähdetä sepittämään keksittyjä tai vääriä tapauksia, vaikka Walker ja Avant niin ohjeistavatkin – silloinkin ne näyttäisivät olevan esimerkkejä terminä esiintyvän sanan (esim. *pelko*) käytöstä epätavallisissa yhteyksissä, ei niinkään kyseessä tutkimuksen kohteena olevasta käsitteestä.

7) Käsitteen ennakkoehtojen tunnistaminen tarkoittaa niiden edellytysten selvittämistä, joita tarvitaan, jotta ilmiö toteutuisi. **Seurausten tunnistaminen** puolestaan liittyy ilmiön mahdollisiin seurauksiin, esim. pelkotilasta voi seurata fobian kehittyminen. Systemaattisissa käsiteanalyysissä analysoin näitä seikkoja käsitteiden välisten kausaalisuhteiden ja kausaalisuhteisten käsitejärjestelmien avulla (ks. esim. Nuopponen 1994).

8) Viimeisenä kohtana mallissa on käsitteen empiiristen tarkoitteiden määrittäminen, mikä näyttää Walkerin ja Avantin menetelmää käyttävien tulkinneen sen selvittämiseksi, kuinka kyseessä oleva **ilmiö** tunnistetaan käytännössä eli mitkä ovat käsitteen erilaiset ilmentymät. Esimerkiksi on selvitetty, kuinka pelko on tunnistettavissa hoitodiagnoosia tehtäessä. Joskus tämän mallin mukaan tehdyt analyysit päättyvät tutkittavaksi otetun käsitteen määritelmään, toisinaan taas ominaispiirteiden ja muiden "tapausten" listaukseen (esim. Whitley 1992; Benzein & Saveman 1998).

4 Analyysimenetelmien vertailua ja pohdintaa

Terminologisen analyysin ja Walkerin ja Avantin käsiteanalyysimallin erot liittyvät lähtökohtiin, aineiston valintaan ja koostamiseen, käytettyihin keinoihin sekä tulokseen. Taulukkoon 2 olen koonnut keskeisimpiä eroja.

Taulukko 2. Menetelmien vertailua

	Walkerin & Avantin käsiteanalyysi	Terminologinen analyysi
Lähtökohta:	yksittäinen käsite (=> termi/sana)	rajatun alan koko käsitteistö
Aineisto:	Kaikki mahdolliset termin/sanan esiintymät yleiskielessä ja eri erikoisaloilla	käsitteiden kuvaukset ko. erikoisalan dokumenteissa, asiantuntijoiden tieto ja käytetyt termit
Keinot:	kaikki samassa analyysissa; ominaispiirteet, malli-, raja-, lähi- ja vastakkaistapaukset, keksityt ja väärät tapaukset, ennakkoehdot, seuraukset	erilliset analyysit eri aineistoille ja käsitepiirteet, käsitteiden väliset suhteet, käsitejärjestelmät (graafiset esitykset)
Tulos:	olennaispiirteiden luettelo, määritelmä	käsitejärjestelmä, käsitteiden sisältöjen rajaus, määritelmät, suositeltavat termit, termivastineet eri kielillä

Huomattavin ero on se, että terminologisessa tutkimuksessa kohteeksi otetaan tietyn erikoisalan käsitteet ja käsitejärjestelmät ja rajataan analyysi edelleen johonkin sen osalaan, kun taas Walkerin ja Avantin menetelmä on tarkoitettu yksittäisten käsitteiden tutkimiseen. Terminologisessa tutkimuksessa periaatteena on se, että käsitteitä ei voida määritellä irrallaan muista käsitteistä vaan osana sitä käsitejärjestelmää, johon ne kuuluvat. Tällöin myös yhtä käsitettä analysoitaessa joudutaan selvittämään ainakin sen lähikäsitteet, eli vaikka Walkerin ja Avantin analyysimallissa otetaankin tutkittavaksi yksi käsite, joudutaan siinä selvittämään myös sen lähikäsitteitä ja vetämään rajaa niiden välille, kuten aiemmin kävi ilmi.

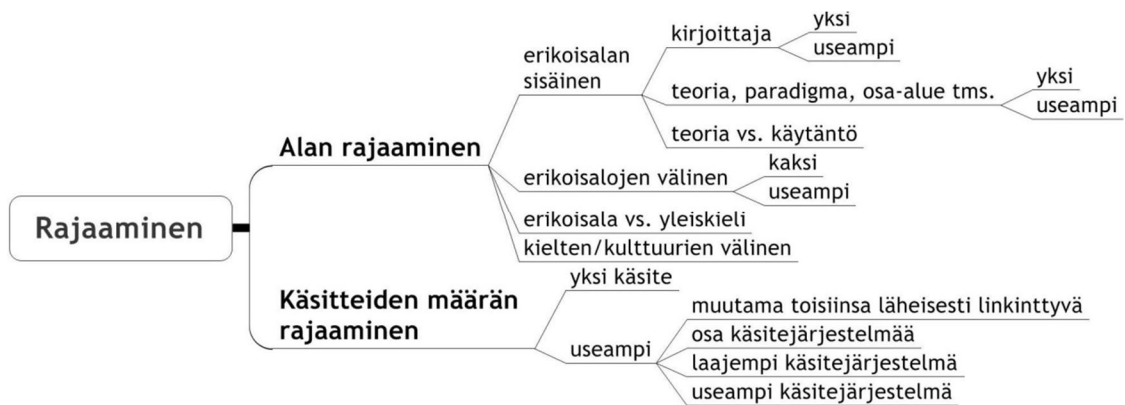
Vaikkakin hoitotieteen alan teksteissä usein sekoitetaan käsitteen käsite ja termin käsite toisiinsa, Walker ja Avant (1994: 24) pyrkivät tekemään selkeän eron niiden välillä. Tämä ero kuitenkin hämärtyy myöhemmin tekstissä. Sillä, että lähtökohdaksi valitaan jokin "käsite", tarkoittavat Walker ja Avant siitä käytettävään termiin eli kielelliseen ilmaisuun fokusoimista: "Concept analysis is ultimately only careful examination and description of a word and its uses in the language [...]". Ilmaisua lähdetään etsimään eri aloilta, vaikka ne käyttäisivät sitä hyvin erilaisten käsitteiden nimityksenä. Joissain

tutkimuksissa on käyty läpi sanan yleiskieliset merkitykset erinäisissä sanakirjoissa ja sanan käyttö terminä eri tieteen- ja ammattialoilla. Walkerin ja Avantin (1994: 41) oma esimerkki koskee ilmaisun *coping* (selviytyminen) esiintymiä paitsi hoitotieteessä myös vaikkapa ilmaisuissa *copings on buildings* (kattopellitys), *coping saw* (kuviosaha), ja haukan nokan trimmaamiseen liittyvässä termissä. Tällainen eteneminen sanojen ulkoasun ja merkityksien kautta käsitteisiin ja käsitteiden takana olevaan sekalaiseen joukkoon ilmiöitä näyttäisikin aiheuttavan hankaluuksia ja ylimääräistä työtä analyysoijille. Näin laaja kartoitus saattaa tuottaa jotain tietoa sanan erilaisista merkityskomponenteista, mutta voidaan kysyä, onko tarpeen tehdä kattavaa semanttista analyysia, jos tarkoituksena on määritellä jokin tietty hoitotieteen käyttöön tarkoitettu käsite. Tällainen analyysi johtaa vain siihen, että selvityksen kohteena on useita toisiaan leikkaavia tai joskus myös toisensa täydellisesti poissulkevia käsitteitä, joista ei ole hyötyä tutkijan oman alan käsitteistön selvittämiselle.

Sanojen historia ja eri aloilla esiintyvät merkitykset voivat olla relevantteja silloin, kun pohditaan termin sopivuutta ilmaisemaan motivoitusti käsitettä. Historia ja merkityskirjo eivät kuitenkaan sinällään kerro välttämättä mitään alan sisällä käytettävästä käsitteestä tai tarkoitteesta eli ilmiöstä, josta käsite on muodostettu. Terminologisessa tutkimuksessa edetään pikemminkin päinvastoin eli onomasiologisesti: lähtökohtana on jokin tietty ilmiö ja siitä muodostetut käsitteet, joilla saattaa olla useita eri nimityksiä eli synonyymisiä termejä.

5 Systemaattinen käsiteanalyysi

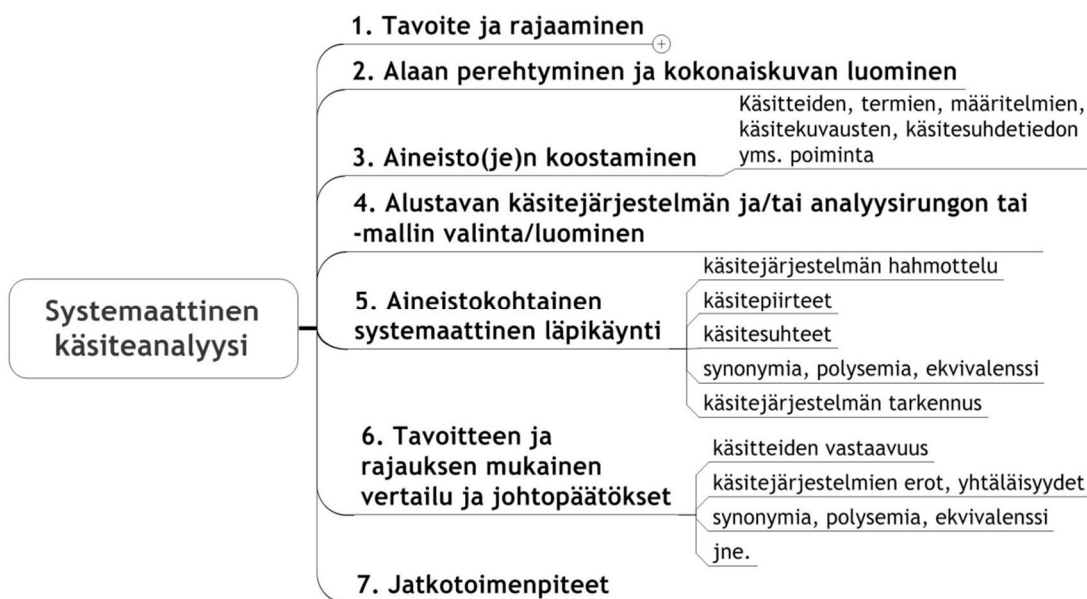
Lopuksi pohdin sitä, mitä tämä tarkastelu voisi tarjota systemaattiselle käsiteanalyysille ja miltä sen kulku voisi näyttää. Kuviossa 3 hahmottelen tutkimuksen kohdetta ja aiheen rajaamista, sillä haluan nostaa esiin monenlaiset mahdollisuudet, joita tutkijoilla tavoitteestaan riippuen on käytettävissä – olipa hän sitten erikoiskielentutkija tai oman alansa käsitteitä selvittävä ja kehittävä tutkija.



Kuvio 3. Analysoitavan alueen rajaaminen

Kuten hoitotieteelliset tutkimukset osoittavat, joskus on tarpeen fokusoida vain yhteen tai muutamaankin käsitteeseen, kun joskus taas on paikallaan laajempi alan käsitteistön selvittäminen terminologisen tutkimuksen tapaan. Whitley (1982: 156) toteaa aiemman ahdistuneisuuden (*anxiety*) käsitteen tutkimuksensa johtaneen pelon (*fear*) käsitteen tutkimiseen, sillä näitä kahta ei voinut tutkia erillisinä. Vastaavia kommentteja esiintyy monissa muissakin hoitotieteen tutkimuksissa tunnekäsitteistä ja muista alan keskeisistä käsitteistä.

Eri kielet, kulttuurit, tieteenalat, teorit, osa-alueet, ym. tuovat mukanaan ongelman siitä, kuinka edetä analyysissä. Walkerin ja Avantin menetelmän mukaan kaikki kootaan tavallaan samaan pooliin, mikä ei välttämättä ole helpoin ratkaisu. Sen ovat monet hoitotieteen tutkijat kokeneet ja siksi erotelleet eri alojen lähteet toisistaan. Toisaalta joskus on perusteltua selvittää yleiskielen ja erikoiskielen välisiä käsite-eroja samoin kuin eri alojenkin käsityksien välisiä eroja. Tämän ymmärtää etenkin juuri erilaisten tunnekäsitteiden analyysin yhteydessä. Laajojen käsitejärjestelmien laatimiseen oman alan käsitteistöstä ei Walkerin ja Avantin menetelmä terminologisen tutkimuksen tapaan johda. Viimeisessä kuviossa (kuvio 4) olen muokannut edellä esittämäni Pichtin ja Draskaun menetelmää yleisempää käsiteanalyysia varten hieman joustavammaksi.



Kuvio 4. Systemaattinen käsiteanalyysi

Havainnollistan kuviossa 4 esitettyä menetelmää seuraavassa sillä, kuinka itse olen edennyt analysoidessani *käsiteanalyysin* käsitettä viimeisen vuoden aikana. Otin analyysin kohteeksi eri alojen käsiteanalyysimenetelmät ja tavoitteekseni asetin yhtenäisen tutkimusmenetelmän muodostamisen niiden pohjalta. Seuraavaksi kartoitin, mitkä tieteenalat ovat kiinnostuneita käsiteanalyysista. Lähteitä kartoittaessani huomioin myös käsiteanalyysimenetelmät, joita kutsuttiin jollain toisella nimityksellä, eli en rajannut etsintääni vain hakutermiin *käsiteanalyysi* tai sen muunkielisiin vastineisiin (*begrepps-analys, concept analysis*). En siis tyytynyt summaamaan sitä, miten eri kirjoittajat eri aloilla käsiteanalyysin määrittelevät ja mitä he termillä *käsiteanalyysi* kulloinkin tarkoittavat, ja sitä kautta etsimään käsiteanalyysin "syvintä merkitystä", kuten Walker ja Avant neuvovat. Otin mukaan eri aloilla sovellettuja käsitteiden analysointimenetelmiä – kutsuttiinpa niitä millä nimellä hyvänsä – ja tulkitsin niitä omassa kontekstissaan ennen vertailua muihin vastaaviin menetelmiin. Tutkimuksessani on näin ollen piirteitä myös tulkitsevasta käsitetutkimuksesta, joka on Takalan ja Lämsän (2001) liiketaloustieteen piirissä kehittänyt tieteellisten käsitteiden tutkimusmenetelmä ja jota käsitteelin viime vuoden Vakki-esitelmässäni (Nuopponen 2009).

Löytämieni relevanttien lähteiden avulla hahmotin kuvaa käsiteanalyysimenetelmistä ja pääsin keskeisten tutkijoiden ja heidän avainartikkeleittensa ja -teostensa jäljille. Lukie-ssani niitä keräsin tietoa menetelmistä, niiden määritelmistä, käsiteanalyysimenetelmien jaottelusta sekä hahmottelin alustavia satelliittimalleja eli miellekarttamaisia esityksiä erikseen kultakin alalta. Päädyin kokonaiskuvan luotuani siihen, että analysoitaviin käsitteisiin liittyvää tietoa voitaisiin esittää yhtenäisesti toimintasuhteisen käsitejärjestelmämallin avulla eli kysymällä kuka analysoi, mitä aineistoa, miksi, miten, mitä aineistoa käyttäen ja millä tuloksella (ks. esim. Nuopponen 1994, 2006). "Miten"-kysymystä selvitin vielä tarkemmin jäsentämällä analyysin kulkua vaiheittain temporaalisen käsitejärjestelmämallin avulla (ks. emt.). Siinä erotetaan peräkkäiset vaiheet toisistaan, samoin yhtä aikaa tapahtuvat ja toistensa kanssa limittyvät, kuten myös vaihtoehtoiset tai optionaaliset. Apuna esitysten laatimisessa voidaan käyttää havainnollisuuden vuoksi ns. satelliittimallia (ks. esim. Nuopponen 1994) ja sen piirtämisessä erilaisia miellekarttaohjelmia.

Analysoin ensin erikseen kunkin alan käsitteistön valittujen mallien avulla, jonka jälkeen koostin käsitteet ja käsitepiirteet pürrematriisiin, jollaisesta taulukko 2 on hieman supistettu ja tiivistetty versio. Matriisi voi olla laajakin, jolloin taulukko-ohjelmasta on apua sen käsittelyssä. Näin koottua esitystä käytin apunani seuraavassa vaiheessa eli tavoitteen ja rajauksen mukaisten vertailujen ja johtopäätösten tekemisessä. Systemaattisen käsiteanalyysin viimeisenä vaiheena kuviossa 4 on jatkotoimenpiteet, jotka oman tutkimukseni osalta ovat systemaattisen käsiteanalyysimenetelmän koostaminen askel askeleelta kohti monipuolisesti käytettävissä olevaa menetelmää. Tarkoitukseni on jatkaa tutkimusta ja ottaa lisää käsiteanalyysimenetelmiä lähempään tarkasteluun. Muunlaisissa tutkimuksissa käsiteanalyysi voi johtaa hyvinkin erilaisiin jatkotoimenpiteisiin. Terminologisessa sanastotyössä käsiteanalyysin jälkeen jatketaan määritelmien ja muiden tekstien muotoilua julkaistavaksi painetussa sanastossa tai esimerkiksi digitaalisessa muodossa verkossa. Hoitotieteissä jatkotoimenpiteet saattavat olla artikkelin laatiminen tieteellistä julkaisua varten tai kyselytutkimuksen tekeminen saatujen teoreettisten pohdintojen empiiristä testaamista varten. Jatkotoimenpiteenä voi olla myös vaikkapa ohjeiston laatiminen käytännön hoitotyötä tekeville käsitteen

yhtenäisestä käytöstä ja siitä, kuinka tunnistaa tutkittavana olleen tunteen, miten se ilmenee, mitä syitä siihen voi olla ja mitä seurauksia sillä saattaa olla.

Lähteet

- Benzein, E. & B. I. Saveman (1998). One step towards the understanding of hope: a concept analysis. *International Journal of Nursing Studies* 35 (1998), 322–329.
- Haase, Joan, Nancy Kline Leidy, Doris Coward, Teresa Britt & Patricia E. Penn. (1993). Simultaneous concept analysis: A strategy for developing multiple interrelated concepts. Teoksessa: *Concept Development In Nursing: Foundations, Techniques, And Applications*, 175–192. Toim. Beth L. Rodgers and Kathleen A. Knafl (1993). Philadelphia: Saunders.
- Nuopponen, Anita (1994). *Begreppssystem för terminologisk analys*. Acta Wasaensia. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Nuopponen, Anita (2006). A model for structuring concept systems of activity. Teoksessa: *Terminology, Standardization and Technology Transfer*, 83–92. Toim. Yuli Wang, Ye Wang & Ye Tian. Beijing: Encyclopedia of China Publishing House.
- Nuopponen, Anita (2009). Käsiteanalyysia käsiteanalyysista – kohti systemaattista käsiteanalyysia. Teoksessa: *Käännösteoria, ammattikieliet ja monikielisyys. VAKKI-symposiumi XXIX*, 308–319. Toim. Mona Enell-Nilsson & Niina Nissilä. Vaasa: VAKKI.
- Nuopponen, Anita (2010). Methods of concept analysis in comparison. [online]. *The LSP Journal - Language for special purposes, professional communication, knowledge management and cognition* Vol 1, No 1 (2010). Saatavilla: <http://rauli.cbs.dk/index.php/lspcog>.
- Picht, Heribert & Jennifer Draskau (1985). *Terminology: An Introduction*. Surrey: University of Surrey.
- Arntz, Rainer & Heribert Picht (1982). *Einführung in die übersetzungsbezogene Terminologiearbeit*. Hildesheim, Zürich, New York: Olms.
- Takala, Tuomo & Anna-Maija Lämsä (2001). Tulkitseva käsitetutkimus organisaatio- ja johtamistutkimuksen tutkimusmetodologisena vaihtoehtona. *Liiketaloudellinen aikakauskirja* 50, 3: 371–390.
- Walker, Lorraine Olszewski & Kay Coalson Avant (1994). *Strategies for Theory Construction in Nursing*. Third Edition. First published 1983. Norwalk: Appleton & Lange.
- Whitley, Georgia Griffith (1992). Concept Analysis of Fear. *Nursing Diagnosis*, Vol. 3, Nr 4, October/December 1992, 155–161.
- Wilson, John (1963). *Thinking with concepts*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wüster, Eugen (1985). *Einführung in die Allgemeine Terminologielehre und Terminologische Lexikographie*. 2. painos. Fachsprachlichen Zentrum, Handelshochschule Kopenhagen.